



ปีที่ 18 ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน-เดือนมิถุนายน 2565

แนวทางการจัดการศึกษาของครูเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต
ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง

TEACHERS' GUIDELINES IN EDUCATIONAL MANAGEMENT
TO PROMOTE QUALITY OF AN ECO-FRIENDLY GROWTH
LIFE FOR SECONDARY STUDENTS IN RAYONG PROVINCE

อารยา คณารักษ์, สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์*, วรวุฒิ เพ็งพันธ์**

Araya Kanarak, Suwichai Kosaiyawat*, Worawut Phengphan**

การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาและการพัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2564,

e-Mail: mykanarak@gmail.com (Corresponding Author)

Master of Education (Education and Social Development), Burapha University, Academic Year 2021,

e-Mail: mykanarak@gmail.com (Corresponding Author)

(Received: 2021, November 22; Revised: 2022, February 25; Accepted: 2022, February 26)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง และเพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดระยอง จำนวน 320 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างไม่เป็นสัดส่วน และครูผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ทดสอบคุณภาพด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่า IOC = .97 ทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการหาค่า

*อาจารย์ประจำภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,
e-Mail: kosajyaw@buu.ac.th

Lecturer, Department of Vocational Education and Social Development, Faculty of Education,
Burapha University, e-Mail: kosajyaw@buu.ac.th

**อาจารย์ประจำภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,
e-Mail: worawut@buu.ac.th

Lecturer, Department of Vocational Education and Social Development, Faculty of Education,
Burapha University, e-Mail: worawut@buu.ac.th



สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่น .947 และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผ่านการพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (independent *t* test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า พบว่า 1) สภาพการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยองโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการจัดการศึกษามากที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านที่มีการจัดการศึกษาน้อยที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลของครู พบว่า อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การสอน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน ส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่วนเพศส่งผลต่อการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน และ 2) แนวทางการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง ได้แก่ การจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ การจัดการศึกษาแบบกิจกรรมเป็นฐาน การจัดการศึกษาแบบปัญหาเป็นฐาน และการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ

คำสำคัญ: แนวทางการจัดการศึกษา, มัธยมศึกษา, คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ABSTRACT

This research aimed to study the conditions of teachers' educational management to promote quality of an eco-friendly growth life for secondary students in Rayong province and propose guidelines in their educational management. The research was a mixed method. The samples, selected by using non proportional stratified random sampling, were 320 secondary school teachers in Rayong province. Eight key informant teachers were interviewees by in-depth interview. Questionnaire and structural interview form were the research instruments. The questionnaire's quality was tested by content validity (IOC = .97) and reliability (α -Cronbach coefficient = .947). The structural interview form was checked for the appropriateness of the questions by 3 experts. The statistics for data analysis were frequency, percentage, mean, independent *t* test, one-way ANOVA, and triangulation.



The results of the research were found, as follows: 1) Each aspect of the conditions of teachers' educational management to promote quality of an eco-friendly growth life for secondary students in Rayong province was found at a high level. Learning management to the Sufficiency Economy Philosophy was the most ranking while learning management on environmental education was the lowest ranking. When studying personal factors of teachers, it was found that age, education level, teaching experience and subject groups affected different educational management of teachers while gender did not affect educational management, and 2) The guidelines in teachers' educational management to promote quality of an eco-friendly growth life for secondary students in Rayong province were found that the teachers employed learning resources, activity-based learning, problem-based learning, and integrated learning.

Keywords: guidelines in educational management, secondary education, quality of an eco-friendly growth life.

บทนำ

ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการสร้างเสริมการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปี 2563 แผนพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ. 2560-2564) กระทรวงศึกษาธิการ และแผนพัฒนาการศึกษา (พ.ศ. 2562-2565) จังหวัดระยอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ออนไลน์, 2560; สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระยอง, ออนไลน์, 2560) เพื่อพัฒนาคุณภาพประชากร ให้มีความรู้ ความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับสากล

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่ได้รับการพัฒนาตามโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพราะมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมทั้งด้านอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดระยอง, ออนไลน์, 2562) ซึ่งการพัฒนานี้นำมาซึ่งรายได้ทางเศรษฐกิจและปัญหามลพิษไปพร้อม ๆ กัน ปัญหามลพิษเหล่านี้เมื่อทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นได้กลายเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งบางครั้งส่งผลกระทบต่อสุขภาพความเป็นอยู่ของประชาชนหรือพื้นที่ธรรมชาติภายในจังหวัด



(กรมควบคุมมลพิษ, 2561) ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์และชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่เป็นประจำ เรียกร้องให้มีการดูแลแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง ในส่วนของครูนั้นถือว่าเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้และแนวคิดต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อส่งต่อประชากรที่มีคุณภาพออกสู่สังคม ดังนั้นเมื่อจังหวัดระยองประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมในขณะที่เทคโนโลยีและการพัฒนาเมืองทั้งด้านอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวยังคงเดินหน้าต่อไป ครูในจังหวัดระยองจึงควรตื่นตัวที่จะจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมองค์ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้นักเรียน

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของครูเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง โดยคาดว่าผลที่ได้จากการศึกษาจะมีส่วนช่วยให้ครูได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่เติบโตอย่างมีคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นประชากรที่ตระหนักถึงสถานการณ์รอบตัว ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาชุมชน ประเทศ และสังคมโลกอย่างสมดุลยั่งยืนร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดระยอง จำนวน 1,880 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างไม่เป็นสัดส่วน โดยใช้ตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จำนวน 320 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 40 คน รวม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบงานด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนในโรงเรียนโดยตรง จำนวน 8 คน เลือกแบบเจาะจง เป็นผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก



เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การสอน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (check list) ประเภtleือกคำตอบเดียว ส่วนที่ 2 สภาพการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด (open-form) ทดสอบคุณภาพด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้ค่า IOC = .97 ทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .947

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผ่านการพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Independent t test และ One-way ANOVA 2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation)

การดำเนินการศึกษาวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับครูมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง จำนวน 320 คน ระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม ถึง 7 มิถุนายน พ.ศ. 2564 ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยใช้ Google Form

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคลด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด หรือผ่านช่องทางออนไลน์ ระหว่างวันที่ 14-17 มิถุนายน 2564



ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าครูผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 320 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.00 มีอายุอยู่ในช่วง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.38 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 55.63 มีประสบการณ์การสอน 0-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.31 และด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน มีจำนวนครูทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 12.50

2. สภาพการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง พบว่าครูผู้สอนมีการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ครูจัดการศึกษามากเป็นลำดับแรกคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และด้านการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาของครูเป็นรายด้านพบว่า ครูมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในด้านการทำกิจกรรมเพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงชี้แนะนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงาน แต่มีการออกแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการกับแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เครือข่ายชุมชน ปรากฏชาวบ้าน และการให้นักเรียนประยุกต์ใช้ความรู้จากวิชาเรียนเพื่อพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับน้อยกว่าการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลของครูต่อสภาพการจัดการศึกษา พบว่า อายุ ($F = 10.089^*$, $p = .000$) ระดับการศึกษา ($t = 3.111^*$, $p = .002$) ประสบการณ์การสอน ($F = 6.987^*$, $p = .000$) และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน ($F = 14.450^*$, $p = .000$) ส่งผลต่อการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศส่งผลต่อการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง ควรเป็นดังนี้ 1) การจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ 2) การจัดการศึกษาแบบกิจกรรมเป็นฐาน 3) การจัดการศึกษาแบบปัญหาเป็นฐาน และ 4) การจัดการศึกษาแบบบูรณาการ



อภิปรายผล

1. สภาพการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง พบว่าครูจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าด้านอื่น เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประชาชนทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร และประเทศได้ ทำให้ครูสามารถยกตัวอย่างหรือจัดกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้ได้ง่าย เข้าใจได้เร็ว ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่าครูจัดการศึกษามากเป็นลำดับสุดท้าย อาจเนื่องจากครูหลายคนมองว่าเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องของการจัดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเฉพาะเจาะจงในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้เท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Valderrama-Hernández, Alcántara and Limón (2017) ที่ศึกษาความซับซ้อนของสิ่งแวดล้อมศึกษา ในส่วนของแนวคิดและกลยุทธ์การสอนจากครูในเมืองเซบิยา ประเทศสเปน พบว่าครูส่วนใหญ่มองว่าการจัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นเรื่องที่ควรจะต้องเกี่ยวข้องกับวิชาวิทยาศาสตร์เท่านั้น ส่วนวิชาอื่นมีความเกี่ยวข้องน้อย จึงไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญในการนำมาบูรณาการในบทเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าในภาพรวมของการจัดการศึกษา ครูยังมีการออกแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการกับแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เครือข่ายชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และการให้นักเรียนประยุกต์ใช้ความรู้จากวิชาเรียนเพื่อพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับน้อยกว่าการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น อาจเป็นเพราะครูมองว่าการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ต้องเตรียมการมาก ต้องเลือกเนื้อหาบทเรียนที่เหมาะสม ไม่ทราบข้อมูลหรือแหล่งการเรียนรู้ที่จะนำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาบทเรียนของตน รวมทั้งการติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ อาจได้รับความร่วมมือมาน้อยต่างกัน

การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของครูต่อสภาพการจัดการศึกษาในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง พบว่า 1) ความแตกต่างระหว่างเพศไม่ได้ส่งผลต่อความสามารถหรือลักษณะในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนทั้งเพศหญิงและเพศชายสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเติบโตอย่างมีคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้ในระดับพอ ๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับ วศิน ชูชาติ (2559) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า



ครูที่มีเพศต่างกั้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน 2) ปัจจัยด้านอายุ พบว่าครูที่มีอายุน้อยมีการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง อยู่ในระดับน้อยกว่าครูที่มีอายุมาก อาจเป็นเพราะครูที่อายุน้อยเป็นครูที่จบการศึกษามาใหม่ เมื่อเข้าทำงานจึงมีความตั้งใจที่จะจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของตนโดยตรง อาจยังไม่เห็นความสำคัญหรือขาดประสบการณ์ในการนำนโยบายทางการศึกษาหรือแผนพัฒนาที่มีการปรับปรุงพัฒนาเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลามาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ เพ็ญศรี พงษ์ประภาพันธุ์, ทิพพาพรรณ เดียวประเสริฐ และวิสาลินี นุกันยา (2554) ที่ศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่าอาจารย์ที่มีอายุต่างกันมีสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามการรับรู้ของอาจารย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอาจารย์ที่มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป มีสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากกว่าอาจารย์ที่มีอายุไม่เกิน 40 ปี 3) ปัจจัยด้านระดับการศึกษา พบว่าครูที่มีระดับการศึกษาสูงชันมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง อยู่ในระดับที่มากกว่า เนื่องจากเมื่อครูได้ศึกษาต่อ จะได้รับการฝึกฝนกระบวนการทางความคิด มีมุมมองต่อเรื่องต่าง ๆ ในระดับที่กว้างขึ้น จึงทำให้ครูเข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของการนำความรู้เรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไปปรับใช้ในวิชาเรียนของตน สอดคล้องกับ โชคอนันต์ จึงเจริญรัตน์ (2555) ที่ศึกษาการวิเคราะห์ความเข้าใจและการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของครูตามนโยบายการศึกษา พบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีการปฏิบัติงานในนโยบายการศึกษาตามการรับรู้สูงกว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี 4) ปัจจัยด้านประสบการณ์การสอน พบว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนมากมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง ในระดับที่สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนน้อย สอดคล้องกับ อรพรรณ ทิมครองธรรม (2560) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสหวิทยาเขตเบญจบุรพาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่าประสบการณ์การสอนมีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะครูที่มีประสบการณ์การสอนมากได้ผ่านการจัดการเรียนการสอนมา



หลายปี ทำให้มีมุมมองที่หลากหลายต่อการจัดการศึกษา เห็นว่าการพัฒนาผู้เรียนไม่ใช่แค่การจัดการเรียนการสอนที่ยึดเนื้อหาสาระสำคัญตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตรการศึกษาเพียงอย่างเดียว ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนและปรับตัวต่อนโยบายและแนวคิดทางการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาต่ออยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ทันต่อสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน 5) ปัจจัยด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่าครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพมีการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยองมากที่สุด เนื่องจากเป็นกลุ่มสาระเรียนรู้ที่ธรรมชาติวิชาเน้นทักษะการปฏิบัติ เนื้อหาวิชาเกี่ยวข้องกับงานเกษตร งานบ้าน งานช่าง ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้ครูผู้สอนสามารถประยุกต์เนื้อหาสิ่งแวดล้อมเข้ากับวิชาเรียนได้หลากหลาย นักเรียนเห็นภาพเข้าใจได้ง่าย สอดคล้องกับ ภัทรพงษ์ วรรณกุล (2554) ที่ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า สมุทรปราการ พบว่าครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างก็มีความเห็นและการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านการจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้เอื้อกับผู้เรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. แนวทางการจัดการศึกษาของครูในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง ครูควรจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ซึ่งแหล่งเรียนรู้มีหลายประเภท อาทิ แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา หรือแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล สถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมประเพณี การเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล กล่าวคือ เรียนรู้จากบุคคลต้นแบบที่มีการใช้ชีวิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ครู นักเรียนแกนนำ ประชาชนชาวบ้าน หรือนักวิชาการต่าง ๆ เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถทำได้ง่ายและใกล้ชิดตัวนักเรียน เพราะหนึ่งในวิธีการเรียนรู้ของบุคคลคือการได้เห็นตัวแบบและเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านั้น ดังทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Bandura, 1989) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ของบุคคลผ่านประสบการณ์ตรงและการสังเกตตัวแบบ จะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ทำให้คาดหวังได้ถึงผลที่พึงปรารถนาหรือผลที่เลวร้ายมาสู่ตน นำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ และนำไปสู่การตั้งมาตรฐานความประพฤติสำหรับตนเอง ตลอดจนการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น

ครูควรจัดการศึกษาแบบใช้กิจกรรมเป็นฐาน ในลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและหลากหลายภายในโรงเรียน เช่น กิจกรรมให้ความรู้ เกม ละคร



การประกวดแข่งขัน นักเรียนจะเกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้และเห็นว่าการใช้ชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไม่ใช่เรื่องยาก แต่อยู่ที่ว่าบุคคลนั้นใส่ใจที่จะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับ Kelani (2015) ที่ศึกษาการบูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศเบนิน แอฟริกาตะวันตก พบว่าครูทุกคนให้การสนับสนุนอย่างมากต่อความสำคัญของการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาแนวทางหรือกลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาของครู ส่วนใหญ่ใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยในการสอน มีการปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ใช้โสตทัศนูปกรณ์ และสถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ การตัดสินใจคุณค่า การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ การทดลอง การพัฒนา และส่วนมากจะจัดกิจกรรมเพื่อฝึกให้นักเรียนได้ใช้การคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ

ครูควรจัดการศึกษาแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ปัญหาที่ง่ายที่สุดที่ครูสามารถเลือกมาให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้คือปัญหาที่เกิดขึ้นจากข่าว เพราะข่าวคือสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และปัจจุบันมีช่องทางหลากหลายที่ทำให้นักเรียนเข้าถึงข่าวได้ง่าย อีกทั้งข่าวยังเป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ดีอีกด้วย (Young, 2009) นักเรียนจะได้รู้เท่าทันถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวและรอบโลก อาจเกิดความตระหนักและอยากที่จะร่วมดูแล พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

ครูควรจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดยนำความรู้ ความคิดรวบยอด ทักษะปฏิบัติ หรือการสอดแทรกด้านคุณลักษณะและการสร้างจิตสำนึกที่ดีมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันหรือระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูสามารถนำหลักธรรมตามศาสนา โครงการในพระราชดำริ จิตสำนึกความเป็นพลเมือง การเรียนเพื่อการมีงานทำ เข้ามาร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้ โดยการเรียนรู้แบบโครงงานถือเป็นการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อการจัดการศึกษาแบบบูรณาการได้ดี ทางเลือกที่น่าสนใจคือการทำโครงงานบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน และสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาที่เคยให้ไว้ในการประชุมที่เมืองทบิลีซี สหภาพโซเวียต ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2520 (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2541) ว่าการจัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษานั้น สถาบันการศึกษาควรมีความร่วมมือกันระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาทั่วไปและเพื่อการฝึกอาชีพซึ่งอยู่ในรูปของหลักสูตรสหวิทยาการตามจุดมุ่งหมายและเป้าหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษา



ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมการพัฒนาครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนให้ครอบคลุมและต่อเนื่อง โดยอาจใช้การประชุม การอบรม การทัศนศึกษา การให้รางวัล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูที่มีช่วงอายุหรือประสบการณ์การสอนแตกต่างกันผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) หรือการเผยแพร่ผลงาน และควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการพัฒนาครูที่เกิดขึ้น
2. ควรให้ความสำคัญหรือร่วมมือกันส่งเสริมพัฒนาแนวทางการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เครือข่ายชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และการบูรณาการความรู้ระหว่างนักเรียนและชุมชนให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาและจัดประเภทข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดระยองที่สามารถนำมาบูรณาการกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับการศึกษาต่าง ๆ

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). *รายงานสรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.
- โซคอนันต์ จีงเจริญรัตน์. (2555). *การวิเคราะห์ความเข้าใจและการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของครูตามนโยบายการศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญศรี พงษ์ประภาพันธุ์, ทิพพาพรรณ เดียวประเสริฐ และวิสาลินี นุกันยา. (2554). สมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 21(2), หน้า 29-38.
- ภัทรพงษ์ วรรณกุล. (2554). *สภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสมุทรปราการ*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.



- วสิน ชูชาติ. (2559). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วินัย วีระพัฒนานนท์. (2541). **สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานจังหวัดระยอง. (ม.ป.ป.). **สรุปข้อมูลจังหวัดระยอง 2562** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://123.242.173.8/v2/images/rayongdata62.pdf> [2564, 15 มกราคม].
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540> [2563, 13 พฤศจิกายน].
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระยอง. (2560). **แผนพัฒนาการศึกษา (พ.ศ. 2562-2565) จังหวัดระยอง** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://rayongpeo.go.th/images/data/แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดระยอง%20\(62-65\)%20รวมไฟล์.pdf](http://rayongpeo.go.th/images/data/แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดระยอง%20(62-65)%20รวมไฟล์.pdf) [2563, 19 พฤศจิกายน].
- อรพรรณ ทิมครองธรรม. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสหวิทยาเขตเบญจบุรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. **วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**, 9(1), หน้า 97-105.
- Bandura, Albert. (1989). Social cognitive theory. In R. Vasta (Ed.), *Annals of child development. Six theories of child development (Vol. 6)* (pp. 1-60). Greenwich, CT: JAI.
- Kelani, Raphael R. (2015). Integration of environmental education in science curricula in secondary schools in Benin, West Africa: Teachers' perceptions and challenges. *Electronic Journal of Science Education*, 19(3), pp. 1-24.
- Krejcie, Robert V., & Morgan, Daryle W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607-610.



- Valderrama-Hernández, Rocío, Alcántara, L., & Limón, D. (2017). The complexity of environmental education: Teaching ideas and strategies from teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 237, pp. 968-974.
- Young, Jessica Lynn Michelle. (2009). *All education is environmental education*. Master Thesis of Education, Faculty of Education, Queen's University Kingston, Ontario, Canada.